

УДК 378.035.6:7.077-057.875(045)

ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКИХ ТВОРЧИХ КОЛЕКТИВІВ У РОЗВИТКУ ПАТРІОТИЗМУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Інна ЯЩУК

*Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля 139; м. Хмельницький, Україна, 29013
тел.: (+38067) 067-382-84-44, роб. тел.: (+380382) 79-51-68;
e-mail: iyashuk@mail.ru*

Розкрито проблему розвитку патріотизму молоді завдяки різним активним формам самодіяльності на прикладі творчості Народного ансамблю пісні і танцю “Черемош” Львівського національного університету імені Івана Франка. Визначено соціально-психологічні механізми формування патріотизму як особистісного утворення. Розглянуто розвиток когнітивного, етноідентифікаційного, емоційно-мотиваційного та практичного компонентів патріотизму. Проаналізовано життя творчого колективу, спільну творчу діяльність, задоволення особистісних потреб кожного учасника колективу, а також особливості діяльності, що сприяють розвитку в молоді моральних, інтелектуальних, естетичних почуттів, формують такі особистісні якості, як усвідомленість і стриманість почуттів, інтенсивно розвивають почуття товариства, дружби, колективізму, відповідальності.

Ключові слова: патріотизм, виховання, розвиток, творчий колектив, сучасна молодь, особистість, вищий навчальний заклад.

На етапі національно-духовного відродження України все більшої ваги набуває проблема формування у підростаючих поколінь почуття любові до Батьківщини, відданості молодих справі зміцнення державності, активної участі у суспільній діяльності.

У “Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності” акцентовано необхідність утвердження у шкільній молоді “почуття патріотизму, відданості Батьківщині, й, водночас, відчуття належності до світової спільноти” [1].

Проблеми формування патріотизму молоді в сучасних умовах висвітлені у дослідженнях В. Бабич, В. Білоусової, В. Болгаріної, М. Боришевського, О. Вишневського, Ю. Гапоно, П. Ігнатенко, Л. Канішевської, Б. Кобзаря, В. Кузя, М. Левківського, В. Оржеховської, В. Постова, Є. Поставойтового, Г. Пустовіта, М. Стельмаховича, Г. Шевченко, К. Чорної та ін.

У гуманітарних науках патріотизм інтерпретується як належність людини до певного етносу, здатність ідентифікувати себе з конкретним народом та потреба людини в усвідомленій, цілеспрямованій діяльності для утвердження себе як особистості. Це своєю чергою, слугує й зміцненню етнічних спільностей, конкретної держави, де проживає певний індивід.

Метою нашого дослідження є проблема розвитку патріотизму молоді завдяки різним активним формам самодіяльності, на прикладі творчості Народного

ансамблю пісні і танцю “Черемош” Львівського національного університету імені Івана Франка.

У “Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності” зазначено, що метою громадянського виховання є формування “свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людини, з притаманними їй особистісними якостями, з рисами характеру, світоглядом і способом мислення, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні” [1]. Серед головних завдань, котрі окреслює цей документ, наголошено на формуванні національної свідомості, вихованні почуття патріотизму, відданості в служінні Батьківщині; утвердженні взаємозв’язку між ідеалами індивідуальної свободи, прав людини та її громадянською відповідальністю; формуванні толерантного ставлення до інших культур і традицій. За цих умов важливою якістю українського патріотизму має бути його дієвість, тобто турбота про благо народу та сприяння становленню й утвердженню української держави.

Патріотизм є складовою громадянськості, під якою розуміють “духовно-моральну цінність, світоглядно-психологічну характеристику людини, зумовлену її державною самоідентифікацією, усвідомленням належності до конкретної країни” [3].

В Україні у своєму розвитку патріотизм живиться прогресивними патріотичними традиціями українства, а також кращими зразками патріотичних традицій інших країн і народів, світового демократичного руху, збагачуючи їх історичними здобутками своєї Вітчизни. Утвердження в свідомості громадян України, насамперед молодого покоління, ідей патріотизму, гордості за свою суверенну державу, готовності стати на захист істинної демократії, інтересів свого народу має стати сьогодні одним із найважливіших завдань нової системи патріотичного виховання [5].

Елементи патріотизму у вигляді прихильності до рідної землі, любові, традицій формуються у людей зі стародавніх часів.

Зокрема, К. Ушинський розглядав патріотизм як не тільки важливе завдання виховання, але і його могутній педагогічний засіб. “Як немає людини без самолюбства, – писав він, – так немає людини без любові до батьківщини, і ця любов дає вихованню вірний ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з його поганими природними, особистими, сімейними і родовими схильностями” [1].

Вато наголосити, що Ян Коменський, Григорій Сковорода, Константин Ушинський, Олександр Духнович, Адольф Дістервег, Григорій Ващенко, Іван Огієнко, Софія Русова, Джон Дьюї, Антон Макаренко, Януш Корчак, Василь Сухомлинський зазначали: метою патріотичного виховання є формування любові до рідного народу і водночас поваги до народів інших.

До змісту патріотизму науковці долучали глибоку віру українців у національні вартості у поєднанні з загальнолюдськими.

За сучасних умов існування демократичного суспільства патріотизм підноситься на вищий рівень, поширюється на все населення країни, пронизує всі сфери суспільного життя, має спрямований характер, що виявляється у свідомому ставленні людей до праці, суспільно-політичної діяльності, непримиримості до будь-яких порушень прав людини, норм і правил демократичного співжиття. Завдяки цьому, патріотизм є одним із найважливіших чинників розвитку демократичного суспільства.

За своїм соціально-психологічним механізмом патріотизм є особистісним утворенням, у якому поєднуються почуття і свідомість, причетність людини до життя, долі своєї Батьківщини. Патріотизм актуалізує в громадянинові свідомість і відчуття свого злиття з ними й одночасно виокремлює особистість від представників інших батьківщин.

Сучасний науковець Іван Бех кваліфікує патріотизм як фундаментальну особистісну цінність, патріотичні почуття не виникають у людей самі по собі. Це результат довготривалого цілеспрямованого виховного впливу на людину, починаючи з раннього віку. Патріотизм формується під впливом ідеології, способу життя та ідейно-виховної роботи в сім'ї, школі, позашкільних закладах.

Отже, вихованню патріотизму сприяє не лише ознайомлення молоді з суспільним життям країни, інших країн, але й активна участь у різній суспільно-корисній позааудиторній діяльності. Це привчає студентську молодь сприймати навколишній світ очима господаря країни, її патріота. У зв'язку з цим патріотизм розуміють багатомірною, багатокомпонентною, але водночас цілісною системою якостей, які об'єднуються діяльністю і перетворюються у потреби служіння українському народу і Батьківщині.

Закономірно, що останнє зумовлює необхідність проведення аналізу взаємозв'язку патріотизму і культури міжнародних відносин, які мають велике значення в соціальному і духовному розвитку суспільства та самої особистості. Вони постають складовими частинами її світогляду і ставлення до рідної країни, до інших націй і народів. Лише на підставі звеличення почуттів патріотизму і національних святинь зміцнюється любов до Батьківщини, з'являється почуття відповідальності за її могутність і незалежність, збереження матеріальних і духовних цінностей, розвивається благородство і гідність особистості, що зумовлює активну життєву позицію людини.

Формування патріотизму тісно пов'язане з участю молоді у різних формах соціально-патріотичного спрямування, самоврядуванням, відвідуванням клубів і груп, громадських юнацьких об'єднань. У такий спосіб вони утверджуються як громадяни своєї Вітчизни.

Показовим для дослідників, теоретиків педагогіки щодо формування патріотизму є досвід діяльності Народного ансамблю пісні і танцю "Черемош" Львівського національного університету імені Івана Франка. Історичний шлях, який бере свій початок з 1963 року і до сьогодні – шлях справжніх мистецьких досягнень. Серед них: перемога у Обласному огляді самодіяльного мистецтва (1967), Всесоюзному конкурсі самодіяльного мистецтва (1972), Всесоюзному фестивалі самодіяльної творчості (1977), Всеукраїнському фольклорному фестивалі ансамблів пісні і танцю (1991), Міжнародному фестивалі фольклорних колективів у Зельоній Гурі (Польща) (1992) у фольклорному фестивалі "Лесина пісня" в Луцьку (1994), Міжнародному хоровому фестивалі "Semana Coral Internacional" в місті Алава, Іспанія (1994, 1996), Віденському фестивалі "Міжнародні співи адвенту" (2004), традиційному фестивалі Європейських націй "CassoviaFolkfest" у місті Кошице, Словаччина (2010), фольклорному фестивалі Karaiskakeia 2011 у містечку Кардіца, Греція та ін.

За період творчої діяльності Народного ансамблю пісні і танцю "Черемош" Львівського національного університету імені Івана Франка прослідковуємо десятки концертів: від малих селищ, мистецьких заходів, що відбуваються в рідному Університеті до концертів у найбільших столицях розвинених країн світу.

Успіх колективу Народного ансамблю пісні і танцю “Черемош” Львівського національного університету імені Івана Франка – це успіх та вплив на кожного учасника авторитету самовіданих, талановитих керівників-патріотів України: Володимира Панасюка (1963–1966), Богдана Антківа (1967–1969), Зіновія Булика (1964–1970), Марії Ткачик-Мельник (1966–1973), Ореста Щербатого (1974–1982), Романа Мазепи (1976–1983; 1990–2000), Богдана Дворника (1991–1997), Тетяни Когут-Кірничук (із 2004). Сьогодні “Черемошем” керують художній керівник і балетмейстер Василь Піпаш, диригент хору Олена Волчек та керівник оркестру Роман Дольний, які на засадах традицій та нових підходів об’єднують талановитих студентів – щирих патріотів рідної землі. Саме вони зуміли прищепити студентам повагу до предків, любов до свого народу, пошану до українства, прив’язаність до місця свого народження, оскільки без Батьківщини немає людини, індивідуальності, особистості. Адже у репертуарі колективу – танці та вокально-хореографічні композиції Бойківщини, Закарпаття, Буковини, Гуцульщини, пісні та оркестрові твори в обробках відомих українських композиторів, традиційні українські пісні, а також безліч тематичних програм.

Життя в колективі, спільна творча діяльність, задоволення потреби у спілкуванні сприяють розвитку в молоді моральних, інтелектуальних, естетичних почуттів, формують такі особистісні якості, як усвідомленість і стриманість почуттів, інтенсивно розвиваються вищі почуття – почуття товариства, дружби, колективізму, відповідальності.

Спостерігаючи за учасниками колективу, відзначаємо високий рівень мотивації молоді до самоствердження, самовираження й самореалізації. Розвиток позитивної мотивації до самодіяльності допомагає юнакам і дівчатам, чіткіше усвідомлюючи мету, долучатися до реальної пізнавальної та різнобічну позанавчальної діяльності зі зміцнення власних пізнавальних, психічних, духовних сутнісних сил, які є основою зміцнення почуття патріотизму як інтегрального особистісного новоутворення молоді.

Патріотизм – це сукупність когнітивного, етноідентифікаційного, емоційно-мотиваційного та практичного компонентів, які у своїй сутності розкривають системний зміст цього поняття. Когнітивний компонент репрезентує знання про історію й сучасне рідного народу, держави, про особливості малої батьківщини, її минуле. Результатом його сформованості у молоді постає цілісна світоглядно-ціннісна картина сприйняття й розуміння світу. Етноідентифікаційний компонент охоплює національні цінності, тобто сутність національної самосвідомості (глибоке розуміння рідної місцини, звичаїв, традицій свого краю, українського народу), усвідомлення студентською молоддю духовних надбань, своєрідності, унікальності, неповторності національних почуттів інших народів, у виявленні толерантності до інших культур, народів. Емоційно-мотиваційний компонент виявляється в глибокому почутті любові, поваги до рідного народу, в розвитку внутрішніх мотивів старшокласників, серед яких визначальними є мотиви самоствердження, самовираження та самореалізації. Практичний компонент патріотизму передбачає сформованість пізнавальних, пошукових, організаторських, предметно-перетворювальних, емпатійних умінь та вмінь суб’єкт-суб’єктної взаємодії, які сприяють розвитку патріотичних звичок старшокласників, які, завдяки зміцненню внутрішньої мотивації, є основою утвердження патріотичних переконань.

Організована робота колективу “Черемош” сприяє створенню умов для практичного застосування студентами навичок взаємодії у сучасному суспільстві. Використання при цьому активних методів та прийомів роботи, а саме: проектної діяльності, моделювання життєвих ситуацій, організацій свят, подорожей, допомагає підвищувати мотивацію студентів до отримання знань про свою та іншу культури, збагачує особистісний досвід, їхні уявлення про розмаїття людської культури. Організація творчої самодіяльної роботи зі студентами сприяє розвитку особистісних та соціальних якостей. Серед них емоційно-чуттєві, поведінкові, комунікативні, творчі. Вважаємо, що творчий процес розвиває такі якості особистості, як культура емоцій, допитливість (емоційно-чуттєві), дисциплінованість, відповідальність, тактовність, ввічливість, організованість, завзятість, самокритичність (поведінкові), толерантність, вміння чути і слухати, щирість (комунікативні), дослідницькі та художні вміння (творчі). Розвиток особистості людини, її мотиваційної, моральної сфери найактивніше відбувається у діяльності із засвоєння норм взаємостосунків між людьми, морально-етичних, духовних цінностей. Важлива роль у розвитку особистості студентів належить пізнанню й осмисленню народної культури. Усвідомлення себе як частини історії свого народу, світового цілого робить людину духовно багатшою. Окрім того, яскраво помітна здатність юнаків і дівчат ідентифікувати себе з рідним народом, почуватися громадянами Української держави та відчувати потребу в постійному самоствердженні для власного духовного, інтелектуального різнобічного зростання й утвердження демократії та блага самого суспільства.

Ситуація виховної діяльності містить у собі соціальні чинники, що сприяють виникненню духовних потреб і формуванню мотивів суспільно корисної і багатозначної діяльності особистості. Така діяльність характеризується творчістю, безперервним пошуком нових засобів, дій, вольових актів суб'єктів діяльності, спілкуванням, активною життєвою позицією, принциповістю, пізнавальністю в обстоюванні своїх поглядів, готовністю не тільки рухатися до поставленої мети, але і конструювати нові, цікаві та продуктивні цілі і сенси у процесі діяльності. Чим різноманітніша і продуктивно більш значуща для особистості діяльність, тим ефективніше відбувається оволодіння загальнолюдською і професійною культурою.

Діяльність особистості в самодіяльних колективах є тим механізмом, який дає підстави реформувати сукупність зовнішніх впливів у власні розвивальні зміни, новоутворення особистості як продукту розвитку. Це зумовлює важливість реалізації діяльнісного підходу як стратегії виховання особистості.

Аналізуючи досвід колективу Народного ансамблю пісні і танцю “Черемош” Львівського національного університету імені Івана Франка, зазначимо, що це є один із найуспішніших зразків виховання особистості, практики ціннісного розвитку молоді, де всі її компоненти перебувають у реальному взаємозв'язку, взаємозалежності, віддзеркалюючи за цих умов цілісність, системність виховання патріотизму студентської молоді. Молодь, задіяна у колективі, яскраво демонструє активне, власне долучення до різних видів мистецької, творчої діяльності, що напряду впливає на формування їхніх переконань щодо важливості й необхідності власного особистісного зростання, почуття гордості, гідності, емпатійної співпричетності до долі свого народу, що і є основою зміцнення їхніх патріотичних переконань.

Перспективними на часі вважаємо дослідження успішної діяльності колективу Народного ансамблю пісні і танцю “Черемош” Львівського національного університету імені Івана Франка та поширення практики виховання і розвитку молоді в Україні та за її межами.

Список використаної літератури:

1. Бех І. Виховання особистості : у 3 кн. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади : наук. видання / І. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Лукашевич М. Соціалізація. Виховні механізми і технології : навч.-метод. посіб. / М. Лукашевич. – К. : ІЗМН, 1998. – 112 с.
3. Ортинський В. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / В. Ортинський. – К. : Центр уч. л-ри, 2009. – 472 с.
4. Сметанський М. Соціально-педагогічні умови професійного становлення вчителя / М. Сметанський // Рідна школа. – 1995. – № 5. – С. 26–28.
5. Ягупов В. Педагогіка : навч. посібник / В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
6. Яшук І. Аксиологія як методологія процесу виховання особистості майбутнього вчителя в умовах вищого педагогічного навчального закладу / І. Яшук // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць / [ред. кол. Т. Сущенко (гол. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2007. – Вип. 43. – С. 440–447.
7. Яшук І. Взаємозв’язок аксіологічного та комунікативного потенціалів особистості / І. Яшук // Проблеми становлення інноваційних підходів в сучасній освіті : зб. наук. праць. – Харків : СТИЛЬ-ІЗДАТ, 2004. – С. 151–159.
8. Яшук І. Особливості педагогічної взаємодії в умовах гуманізації навчально-виховного процесу вищого навчального закладу / І. Яшук // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць. – Хмельницький : ХГПА, 2007. – Вип. 1. – С.153–156.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2014

Прийнята до друку 23.04.2014

ACTIVITY OF STUDENTS CREATIVE COLLECTIVES IN THE MODERN YOUTH PATRIOTISM DEVELOPMENT

Inna YASHCHUK

Khmelnytsyi humanitarian-pedagogical academy,

Proskurivskoho pidpillia str. 139; city Khmelnytsyi, Ukraine, 29013

tel.: (+38067) 067-382-84-44, (+380382) 79-51-68; e-mail: iyashuk@mail.ru

The problem of development of young people’s patriotism through the different forms of amateur talent activities by the example of work of the Folk ensemble of song and dance “Cheremosh” of Lviv National University named after Ivan Franko has been revealed in the article. Social-pedagogical mechanisms of patriotism formation as personal formation have been determined. Development of cognitive, ethno-identity, emotional-motivational and practical components of patriotism has been analyzed by the example. The life of creative collective body, general creative activity, gratification of personal needs of the participants of the collective body

have been analyzed. Peculiarities of activity influencing development of young people's moral, intellectual, aesthetic feelings, forming such personal qualities as awareness and restraint of feelings, developing feelings of comradeship, friendship, collectivism, responsibility have been analyzed.

Key words: patriotism, education, development, creative collective body, modern young people, personality, higher educational establishment.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТУДЕНЧЕСКИХ ТВОРЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВОВ В РАЗВИТИИ ПАТРИОТИЗМА СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ

Інна ЯЩУК

*Хмельницькая гуманитарно-педагогическая академия,
ул. Проскуровского подполья 139; г. Хмельницкий, Украина, 29013
тел.: (+38067) 067-382-84-44, (+380382) 79-51-68; e-mail: iyashuk@mail.ru*

Раскрыто проблему развития патриотизма молодежи путем разнообразные формы самодетельности на примере творчества Народного ансамбля песни и танца «Черемош» Львовского национального университета имени Ивана Франко. Определено социально-психологические механизмы формирования патриотизма как личностного образования. Рассмотрено развитие когнитивного, этноидентификационного, эмоционально-мотивационного и практического компонентов патриотизма, а также жизнь творческого коллектива, общей творческой деятельностью, удовлетворение личностных потребностей каждого участника коллектива. Проанализировано особенности деятельности, что воздействуют развитию у молодежи моральных, интеллектуальных, эстетических чувств, формируют такие личностные качества, как осознанность и сдержанность чувств, интенсивно развивают чувства товарищества, дружбы, коллективизму, ответственности.

Ключевые слова: патриотизм, воспитание, развитие, творческий коллектив, современная молодежь, личность, высшее учебное заведение.